

Kiss László¹

Az érdekegyeztetés alkotmányosságáról – egy különvélemény tükrében

Kedves András!

Ugyan közvetlen munkatársi kapcsolatban soha nem álltunk egymással, mégis úgy érzem (s remélem, Te is így vagy ezzel), hogy szakmai és emberi kontaktusaink mindig szorosak voltak, mondhatom talán azt is, hogy félszavakból is mindig tökéletesen megértettük egymást: nem utolsósorban azért, mert a jogról (ezen belül is a közigazgatási jogról) mindketten hasonlóképpen vélekedtünk. Nem emlékszem egyetlen olyan esetre sem, amikor alapvető jogi kérdés megítélésénél egymásnak feszültünk volna, vagy akár csak emeltebb hangú vitába keveredtünk volna egymással. Ennek a békességnek a tudatában köszöntelek 80. születésnapod alkalmából, kívánva Neked még sok-sok alkotó esztendőt, nemkülönben erőt és jó egészséget!

Születésnapod megünneplésére készülve sokáig gondolkodtam azon, vajon milyen tárgyú tanulmánnyal rukkolhatok elő ezen a jeles ünnepen. Hosszas töprengés után úgy döntöttem, hogy egy olyan témát választok, amelynek tárgyköre az alkotmányjog és a közigazgatási jog határterületére esik. Annál is inkább ezt a megoldást tartottam jónak, mivel tudom, hogy munkásságod során Te is gyakran mozgottál ezen a határmezsgyén.

Nos hát, választásom az érdekegyeztetés alkotmányjogi megítélésének bemutatására esett, és pedig egy alkotmánybíróként írt különvéleményem alapján.² Előrebocsátom: választásomban persze az is szerepet játszott, hogy az érdekegyeztetés tárgyköre viszonylag gyakran felbukkant az alkotmánybíróság által megítélendő tárgykörök között.³

Vágjunk bele!

¹ Professor emeritus, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Közigazgatási Jogi Tanszék. Kapcsolat: kiss.laszlo@ajk.pte.hu.

² A 124/2008. (X. 14.) AB határozathoz fűzött különvélemény, amelyhez Kovács Péter és Lévay Miklós alkotmánybírók csatlakoztak.

³ Ilyenek voltak különösen: 39/1997. (VII. 1.) AB határozat (ABH 1997); 16/1998. (V. 8.) AB határozat (ABH 1998); 40/2005. (X. 19.) AB határozat (AB. 2005).

A tényállás

(1) Az Országgyűlés 2006. december 11-i ülésnapján fogadta el az Országos Érdekegyeztető Tanácsról szóló T/1306. számú törvényjavaslatot (OÉTtv.). Ugyanezen az ülésnapon elfogadta az ágazati párbeszéd bizottságokról⁴ és a középszintű szociális párbeszéd egyes kérdéseiről szóló T/1307. számú törvényjavaslatot is (Ászptv.). Az Országgyűlés elnöke a két törvényt 2006. december 13-án küldte át a köztársasági elnök hivatalába kihirdetésre. A köztársasági elnök azonban az OÉTtv.-t, valamint az Ászptv.-t nem írta alá, merthogy – az Alkotmány 26. § (4) bekezdésében biztosított jogkörénél fogva – az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (Abtv.) 1. §-ának a) pontja, 21. § (1) bekezdésének b) pontja és a 35. §-a alapján az OÉTtv. több, illetve az Ászptv. egy rendelkezése alkotmányellenességének előzetes vizsgálatát kezdeményezte az Alkotmánybíróságnál.

Az OÉTtv.-vel szemben előterjesztett indítványában kérte, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg, hogy az OÉTtv. több rendelkezése is alkotmányellenes. Az Ászptv.-vel szemben előterjesztett indítványában pedig azt jelezte, hogy 33. §-ának a munka törvénykönyvéről (Mt.) szóló 1992. évi XXII. tv. 53. § (3) bekezdése első mondatát megállapító része alkotmányellenes. A két indítványt az Alkotmánybíróság egyesítette, és egy eljárásban bírálta el.

(2) A köztársasági elnök által az OÉTtv.-ben kifogásolt rendelkezések részben az OÉT egyes hatásköreit szabályozzák, részben az OÉT összetételét határozzák meg. A köztársasági elnök e rendelkezésekkel kapcsolatban az Alkotmány 2. § (1) és (2) bekezdésének sérelmét kérte megállapítani.

(2.1) Megidézte az 1991. évi IV. törvény (Ft.) 9. § b) pontjában foglalt jogosítványt, amely arra hatalmazza fel az OÉT-et, hogy évente beszámoltassa a Munkaerőpiaci Alap Irányító Testületét. Ezt a jogosítványt az OÉT közhatalmi jogosítványának tekintette. Az OÉTtv. 3. § (2) bekezdés b) pontja szerint az OÉT a munkaviszonyt érintő legfontosabb jogszabályok tekintetében – törvényi rendelkezés alapján – egyetértési jogot gyakorol. Így például az Mt. 17. § (4) bekezdését megállapító OÉTtv. egyetértésével határozhatja meg a munkaminősítés rendszerét.

A köztársasági elnök indítványában utalt arra is, hogy az Mt. 17. § (1) bekezdése is közhatalmi jogosítványt ad az OÉT-nek, miután a kormány az OÉT egyetértésével határozza meg a foglalkoztatás érdekében a munkavállalók nagyobb csoportját érintő, gazdasági okból történő munkaviszony-megszüntetéssel kapcsolatban az Mt.-től eltérő szabályokat, illetve dönt a kötelező legkisebb munkabér és a munkavállaló által betöltött munkakör-

⁴ A kiadó megjegyzése: a kifejezést az ágazati párbeszéd bizottságokról és a középszintű szociális párbeszéd egyes kérdéseiről szóló 2009. évi LXXIV. törvényben alkalmazott írásmód szerint közöljük.

höz szükséges iskolai végzettség, szakképesítés szintjétől függő garantált bérminimumnak a mértékéről, továbbá a munkaügyi ellenőrzésre vonatkozó, kormányrendeletben történő szabályozásról.

(2.2) A köztársasági elnök hivatkozott még a 39/1997. (VII. 1.) AB határozatra is, amely hasonlóképpen közhatalmi jogosítványnak minősítette a normaalkotásban való részvételt, a jogszabályalkotás során gyakorolt egyetértési jogot. Felvetette azt is, hogy egyáltalán adható-e alkotmányosan ilyenfajta jogalkotási hatáskör az Alkotmányban nevesített szerveken kívül másnak is, továbbá hangsúlyozta, hogy az alkotmányellenesség alapvetően az OÉT által gyakorolt közhatalmi jogosítványok okán áll fenn.

(2.3) A köztársasági elnök az OÉTtv.-vel kapcsolatos indítványának további részében az OÉT összetételével kapcsolatos rendelkezések alapján rámutatott arra, hogy az OÉT nem választott szerv. Az OÉT munkavállalói, illetve munkáltatói oldalát az abban részt vevő szervezetek képviselői alkotják. Az OÉTtv.-nek az OÉT összetételéről szóló rendelkezései nem teszik kötelezővé, hogy az OÉT szakszervezeti és munkáltatói oldala a választópolgároknak vagy akár csak a foglalkoztatásra irányuló jogviszonyok alanyainak túlnyomó többségét képviselje. A köztársasági elnök álláspontja szerint az OÉT-ben részt vevő szervezetek ténylegesen nem is tudják felhatalmazásukat a választópolgároknak vagy akár a foglalkoztatásra irányuló jogviszonyok alanyainak túlnyomó többségére visszavezetni. Ezért az OÉT – állítja – nem rendelkezik demokratikus legitimációval. A köztársasági elnök szerint márpedig amennyiben egy szervezet közhatalmi jogosítványokat kap, akkor e szervezetnek a hatáskörgyakorlás vonatkozásában demokratikus legitimációval kell rendelkeznie. Ezt a követelményt az Alkotmány 2. § (1) és (2) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság 16/1998. (V. 8.) AB határozata⁵ állapította meg. Az OÉTtv.-nek az indítvánnyal érintett, általa kifogásolt rendelkezései márpedig ezeknek a követelményeknek nem felelnek meg. Ezek a rendelkezések – állítja – úgy konstituálják az OÉT-et, hogy nem teremtették meg annak demokratikus legitimációját. Az elnöki indítvány hivatkozik a 40/2005. (X. 19.) AB határozatra, amelyben az Alkotmánybíróság megállapította: „a közhatalom letéteményesei (állami szervek, önkormányzatok), illetve a civil szféra közötti érdekegyeztetés hagyományosan konzultációt, azaz tanácskozást, információcserét, érdekvitát, az eltérő érdekek, vélemények ütköztetését, konfliktusfeloldást, a közhatalmi döntésekkel érintetteknek a döntések előkészítés[é]be való bevonását, nem pedig a közhatalmi döntések meghozatalában való közvetlen részvételt jelenti”. A köztársasági elnök szerint, ha az érdekegyeztetésre létrehozott szerv közhatalmi jogosítványokat kap, e szervnek – a konkrét hatáskörgyakorlás vonatkozásában – demokratikus legitimációval kell rendelkeznie.

⁵ ABH 1998. 140, 146.

A köztársasági elnök egyrészt az OÉT közhatalmi jogosítványaival összefüggésben, másrészt e jogosítványok gyakorlásához nélkülözhetetlen demokratikus legitimitáció hiánya miatt kérte az OÉTV. megjelölt rendelkezései alkotmányellenességének megállapítását.⁶

(3) Az OÉTV.-vel szemben előterjesztett indítványhoz hasonlóan az Ászptv.-vel kapcsolatos elnöki indítvány is a közhatalmi hatáskörök gyakorlásával, illetve az ehhez szükséges demokratikus legitimitáció kérdésével foglalkozik.

(3.1) Idézi, hogy a kormány az OÉT-ben részt vevő országos szakszervezeti szövetségekkel egyetértésben, rendeletben határozza meg az üzemtanácsválasztás szavazólapjainak tartalmát, és a szakszervezeti reprezentativitás megállapítása érdekében az országos szavazatösszesítés módját és rendjét. A köztársasági elnök ezt az egyetértési jogot közhatalmi jogkörnek tekinti. Az elnök ebben az indítványában is felveti azt a kérdést, hogy ilyenfajta jogalkotási hatáskör az Alkotmányban nevesített szerveken kívül alkotmányosan egyáltalán másnak adható-e.⁷

(3.2) A köztársasági elnök szerint, ha a szakszervezeti szövetségek – akár együttesen is – közhatalmi jogosítványokat kapnak, e szervezeteknek a konkrét hatáskörgyakorlás vonatkozásában demokratikus legitimitációval kell rendelkezniük. Ezzel szemben szerinte az Ászptv. általa kifogásolt rendelkezése úgy ad közhatalmi jogosítványt az OÉT-ben részt vevő országos szakszervezeti szövetségeknek, hogy ezeknek a szövetségeknek a kellő demokratikus legitimitációja hiányzik.

A többségi döntés – az indokolás főbb elemei

(1) A többségi határozat szerint az indítvány a következőket állítja:

„A hatásköröket megállapító rendelkezések azért alkotmányellenesek, mert közhatalom-gyakorlásnak minősülő részvételt biztosítanak meghatározott jog-

⁶ Már itt megjegyzem: a köztársasági elnök által megidézett rendelkezésben nincs semmiféle utalás arra, hogy az érdekegyeztetésre jogosult szervezetek közhatalmi jogosultságokkal való felruházottsága önmagában már alkotmányellenes lenne.

⁷ „Felveti” ugyan, de igazából meg is válaszolta. Ahogy az imént idéztük is: „ha az érdekegyeztetésre létrehozott szerv közhatalmi jogosítványokat kap, a szervnek – a konkrét hatáskörgyakorlás vonatkozásában – demokratikus legitimitációval kell rendelkeznie.” Nem támadja tehát a közhatalmi jogosítványok pusztá meglétét: félrecsúszott tehát az Alkotmánybíróság többségének az indítványértelmezése.

szabályok megalkotásában.”⁸ „Az OÉTtv.-t érintő indítvány az OÉT összetételét megállapító rendelkezéseket azért tartja alkotmányellenesnek, mert a kifogásolt, közhatalmat megvalósító hatáskörök (jogalkotásban való részvétel) gyakorlásához – [...] alkotmányos feltételeként – rögzített demokratikus legitimáció megléte az OÉT-ben való részvételt szabályozó rendelkezések által nem biztosított.”

Ebből az alapállásból kiindulva a többségi határozat számos közhatalmi jogosítványt megsemmisített. Elvi alapként pedig leginkább a következőkre hivatkozott:

„A köztársasági elnök által vizsgálni kért rendelkezések [...] egyértelműen közös jogalkotásra adott felhatalmazások, szövegezésük és a konzultációs jogokat tartalmazó rendelkezésekkel való egybevetésük alapján is ez állapítható meg. Ezért a kérdéses hatáskörök egyértelműen közhatalom gyakorlására (azon belül is jogalkotásra) adott felhatalmazásnak tekintendők: az egyetértésre jogosult OÉT vagy országos szakszervezeti szövetség egyetértése nélkül a Kormány vagy a miniszter által az adott tárgykőről kiadott jogszabály (rendelet) formai okból törvénysértő lenne. A jogalkotás azonban közvetlenül az Alkotmányon alapuló és ezért törvénnyel nem korlátozható közhatalmi hatáskör, az Alkotmány maga határozza meg, hogy mely állami szerv és milyen formában bocsáthat ki jogszabályt.”⁹

Mindezekre tekintettel megállapította a következőket:

„[J]ogalkotó hatáskörrel csak az Alkotmány ruházhat fel egy szervet. Az Alkotmányban nevesített jogalkotó szervek között az OÉT és az OÉT-ben részt vevő országos szakszervezeti szövetségek nem szerepelnek [...]. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság a köztársasági elnök indítványa alapján megállapította a határozat rendelkező részében megjelölt rendelkezések alkotmányellenességét.”¹⁰

(2) Az indítványozó köztársasági elnök álláspontja szerint az OÉTtv., illetve az Ászptv. úgy jogosítja fel közhatalom gyakorlására az OÉT-et, hogy az nem rendelkezik demokratikus legitimációval, ami ellentétes az Alkotmány 2. § (1) és (2) bekezdésével. Ezzel összefüggésben az Alkotmánybíróság a következőket emelte ki:

„[A]z OÉT és a szakszervezeti szövetségek még kellő demokratikus legitimáció mellett sem hatalmazhatók fel törvénnyel a jogalkotásban való egyetértési jog útján történő részvételre, azaz jogalkotásra. Az Alkotmánybíróság értelmezésében ez azt jelenti, hogy jelen ügyben a demokratikus legitimáció kérdése nem vizsgálható önmagában a kérdéses közhatalmi hatáskör (jogszabályalkotásban gyakorolt egyetértési jog) nélkül. Ezért az Alkotmánybíróság a demokratikus legitimációval

⁸ ABH 2008. 995.

⁹ ABH 2008. 999.

¹⁰ ABH 2008. 1000.

érintett közhatalmi hatáskör legitimációtól független alkotmányellenességének megállapítása okán, az OÉT összetételére vonatkozó szabályok alkotmányosságát nem vizsgálta.”¹¹

A különvélemény argumentációja

Különvéleményem lényege sommásan abban foglalható össze, hogy álláspontom szerint a testület nem értelmezte helyesen a köztársasági elnöki indítványt.¹² Közelebbről pedig azért nem értettem egyet a többségi határozattal, mert az – álláspontom szerint – nem is adott választ a köztársasági elnök indítványára. Nézetem szerint a köztársasági elnök az általa támadott törvényeknek célzottan azokat a rendelkezéseit vitatta, amelyekben – szerinte – olyan érdekegyeztetésre létrehozott szerv (OÉT) kapott közhatalmi jogosítványokat, amely a konkrét hatáskörgyakorlás tekintetében nem rendelkezik demokratikus legitimációval. Indítványának fókuszában tehát – megítélésem szerint – nem az egyetértési jogok, hanem az OÉT összetételének alkotmányossági szempontból történő megítélése állt. Mindezeket annak ellenére is állítottam, hogy a köztársasági elnöki indítványokban valóban felsejlik az egyetértési jogok gyakorlásában megnyilvánuló közhatalmi jogosítvány figyelembevételének szükségessége is.

(1) Mi a helyzet a mostani esetben? Szerintem az, hogy a köztársasági elnöknek változatlanul nincs különösebb aggálya az egyetértési jog közhatalmi jellegét illetően. Az egyetértési jogokat a „gyanút ébresztő” indítványi elemek kapcsán is szorosan a demokratikus legitimációhoz kötötten kéri vizsgálni, azaz nem magát az egyetértési jogot, hanem az – állítása szerint – demokratikus legitimációval nem rendelkező OÉT egyetértési jogát kéri az általa megjelölt esetekben

¹¹ ABH 2008. 1002.

¹² Ugyanezt az álláspontot foglalta el Bragyova András alkotmánybíró is az általa külön jegyzett különvéleményében: „Kiss László alkotmánybíró úr különvéleményéhez hasonlóan én sem tartom megfelelőnek az indítvány értelmezését. A köztársasági elnök indítványa egyértelműen az OÉT összetételét, benne a szakszervezeti képviselőt megoldását kifogásolja azzal érvelve, hogy a szakszervezeti oldal demokratikus legitimációja hiányzik, ezért az OÉT nem gyakorolhat közhatalmat. Ebből következik, hogy a köztársasági elnök indítványa az OÉT egyetértési jogát – ahogyan az egyetértési jogot általában véve is – alkotmányosnak tartja, feltéve, hogy az OÉT összetétele megfelel a »demokratikus legitimáció« követelményének. [...] Indítványában csupán az OÉT összetételének alkotmányosságát vitatja. Ezért tartom sajnálatosnak, hogy éppen ez, az OÉT összetételének alkotmányossága nyitott kérdés maradt, mivel a határozat szerint az OÉTV. és az Ászptv. más, az indítványban nem szereplő okból alkotmányellenes. Ennek az a különös következménye lett, hogy a határozat olyan okból nyilvánítja alkotmányellenesnek az OÉTV-t, amely az indítvány szerint nem alkotmányellenes.” (ABH 2008. 1003.)

megsemmisíteni. E két elem szorosan összekapcsolódik az indítványban, úgy azonban, hogy nyilvánvalóan az indítványozó köztársasági elnök kizárólag csak a közhatalmat gyakorló OÉT demokratikus legitimáltságának hiányát állította. Nem választja el ettől az egyetértési jogot olyanként, amelynek elkülönített (vagy ahogy a többségi határozat teszi: kizárólagos) alkotmányossági vizsgálatát látná szükségesnek. Nem kerülhet szóba ezért az indítvány „szoros összefüggés” okán történő kiterjesztése sem, mivel összekapcsolt kategóriákról van szó, nincs mit mivel „szoros összefüggés okán” összekapcsolni. Kicsit másképpen fogalmazva: a köztársasági elnök indítványa nem azt tartja alkotmányellenesnek, hogy az OÉTV., illetve az Ászptv. közhatalom gyakorlására jogosítja fel az OÉT-et, hanem azt, hogy az OÉT a közhatalom gyakorlásához nem rendelkezik demokratikus legitimációval. Evidenciának tekinti tehát, hogy az OÉT közhatalmat gyakorol, de ehhez olyan törvényi szabályozást kívánna meg, amely biztosítja, hogy az OÉT oldalai az általuk képviseltek több mint a felétől nyerjék el a legitimációjukat. A fenti megállapításhoz két megjegyzést még hozzáfűztem:

(1.1) A köztársasági elnök soha nem vonta kétségbe az egyetértési jog közhatalmi jellegét, e jellemzője által – külön csak erre figyelemmel – soha nem igényelte annak megsemmisítését sem. Éppen ellenkezőleg: mindig is faktumként kezelte az egyetértési jogok meglétét, s rájuk vetítve fejtette ki konzekvensen alkotmányossági aggályait az azokat gyakorló, szerinte demokratikus legitimációval nem rendelkező érdekképviselői szervekkel kapcsolatban. Néhány idézet ehhez:

„Az eldöntendő kérdés azonban csakis a kamarai jogok terjedelmének alkotmányos mérve, nem pedig önmagában az ilyen jogok és közfeladatok létének alkotmányossága. E joggal és feladatokkal ugyanis nemcsak aggálytalanul rendelkezhet a szakmai kamara, hanem meglétük éppen a szakmai kamarák jellemző vonása.”¹³

„A MOK¹⁴ által az Okt. 2. § i) pontja alapján gyakorolt jog közhatalmi aktus [...]. Az egyetértési jog folytán a MOK megvétőzhatja a miniszteri engedélyt mind a külföldi honosított diploma nélküli tevékenységhez, mind az Orvosok Országos Nyilvántartásba való felvételéhez. [...] A MOK egyetértési joga keretében gyakorolt elutasító döntése ellen nincs önálló jogorvoslat, viszont ha a miniszter az engedély iránti kérelmet elutasítja, szintén megnyílik a közigazgatási per lehetősége [...]. Az alkotmányossági probléma az, hogy nincs olyan jogszabályi rendelkezés, amely bármilyen szempontot tartalmazna arról, hogy a hivatásgyakorlás magyarországi feltételeinek mindenben megfelelő külföldi orvosok kérelmét minek alapján fogadja el, vagy utasítja el a MOK.”¹⁵

¹³ ABH 1997. 263, 270.

¹⁴ Magyar Orvosi Kamara.

¹⁵ ABH 1997. 263, 279.

A köztársasági elnök az egyik, éppen a még általa jegyzett 16/1998. (V. 8.) AB határozatban sem az egyetértési jogok közhatalmi jellegének alkotmányellenességét vitatta, hanem (ott is) az ilyen jogosítványokat gyakorló szervezet demokratikus legitimáltságának kérdését állította vizsgálódásainak fókuszába.¹⁶ Nyilvánvalónak tartottam ezért, hogy amennyiben a korábbi hangsúlyozott álláspontja megváltozott volna, úgy ennek nem sejtetésekkel adott volna hangot. Kezdetektől fogva a demokratikus legitimáció hiányáról polemizált, s ezt tette változatlanul a mostani indítványában is. Azaz őt az egyetértési jog kizárólag csak abból a szempontból érdekli, hogy azt a szerinte demokratikusan nem legitimált OÉT gyakorolja.

(1.2) Az előbbiekből következően újra kiemelem: a köztársasági elnöki indítvány nem általában a közhatalmi jellegű egyetértési joggal, hanem a szerinte demokratikus legitimációval nem rendelkező OÉT által gyakorolható egyetértési joggal kapcsolatban fogalmazza meg az alkotmányossági kifogásait. Ez azonban indítványainak csak az egyik része: az általa ugyancsak támadott OÉTV. 5. §-ában és a 6. § (1) bekezdésében kizárólag az OÉT összetételét kifogásolja (a legitimáltság hiányát állítva). Még ha átfordulunk is tehát az egyetértési jog vizsgálatára, e két törvényi rendelkezés vizsgálatát – a demokratikus legitimáltságra figyelemmel – akkor is el kellett volna végeznünk. Azaz az egyetértési jogra áthelyezendő vizsgálat (s annak eredményeként az alkotmányellenesség kimondása mellett) az Alkotmánybíróságnak meg kellett volna vizsgálnia az OÉTV. 5. §-ának és 6. § (1) bekezdésének alkotmányosságát is.

(2) Összegezve:

(2.1) Az indítvány csak (és kizárólag) a demokratikus legitimáció tekintetében lett volna vizsgálható. Ettől elszakítottan a köztársasági elnök nem kérte az egyetértési jog külön alkotmányossági vizsgálatát, azzal – mint közhatalmi tevékenységgel – elkülönítetten eddig sem voltak alkotmányossági aggályai. (Ez tűnik ki az általa személyesen korábban is jegyzett és fentebb citált AB határozatokból is.)

(2.2) A jelen ügyben az egyetértési jog nem szakad el a demokratikus legitimáció állított hiányától. Ebből következően az egyetértési jogra nézve – nézetem szerint – az Alkotmánybíróság határozott indítvány hiányában – hivatalból – állapította meg a hatáskörét.

(2.3) A köztársasági elnök az őt elsősorban érdeklő kérdésre („demokratikusan” legitimált szervezet-e az OÉT) gyakorlatilag nem kapott választ, hiszen egyedül és kizárólag az egyetértési jog vizsgálatára korlátozódott az Alkotmánybíróság többségi határozata.

¹⁶ ABH 1998. 145.

(3) A fentiek hangsúlyozása nem jelenti azt, hogy magam nem látok gondot az egyetértési jogokkal korlátozott jogalkotásban. Ellenkezőleg, én is határozottan állítom, hogy az egyetértési jogok alkotmányossági vizsgálatára (külön kiemelten a jogalkotási eljárásban gyakorolható egyetértési jog elemzésére) feltétlenül szükség lenne. Álláspontom szerint azonban az Alkotmánybíróság által elbírált köztársasági elnöki indítványok nem ezt kérték a testülettől.

*

Kedves András! Munkám végére érve engedd meg, hogy még egyszer barátsággal és szeretettel köszöntselek 80. születésnapod alkalmából. Kívánok Neked még sok-sok alkotásban eltöltendő esztendőt, erőt és egészséget!